

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Ivstitia Et Ivre Libri Decem, Reuerendi P. F. Dominici
Soto, Segobiensis, Ord. Præd. Theologi præclariss.**

Soto, Domingo de

Venetiis, 1608

[2] An ne vitium rei venditæ sic venditionem reddat illicitam, vt
necessarium semper fit illud detegere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38878

Innocē
tius.

dubium restat, quin huiusmodi usuri ac se-
ductores, siue venditor sit, siue emptor, te-
neatur restituere etiā nō requisiti. Quod
si insignem doctorem innocentium contra
nobis obijcias, qui super cap. quia plerique
de immunitate ecclesiarum, in genere ait,
quod quando contractus iure tenet, pars
quæ lædit, non tenetur restituere quoad
que pars læsa repetat, nullatenus contra
pugnat, quia id de contractibus prorsus
intelligit, in quibus ius translationem do-
minij non vetat. Quæ ratione lucrum ex
ludo non tenetur lucrator restituere, nisi
petatur, *impræsentiarum* autem iure natu-
rali & diuino inhibetur translatio domi-
ni. Quare idem egregius auctor cap. In ci-
uitate. de usuris. In hoc particulari casu
edocet leges permittentes deceptionem ci-
tra dimidium iusti pretij, intelligi iure for-
i, sed non iure poli. Idemque Panor. su-
per d. cap. quia plerique. Atque idem insi-
gniter Bald. super cap. cum causa. de testi-
bus. vbi allegans singularem illam gl. sem-
per ff. de reg. iur. ait tales fraudulentos con-
tractus non esse licitos in foro conscientie,
sed mercatorum animas in periculo veri-
ri, quamuis alibi variare videatur. Etenim
qui non rerum causas introrsum timan-
tur, nō præsentem sibi constare. Attamen
in eandem subscribunt sententiam quotquot
sunt iuriconsulti præcipui nominis. Ad se-
cundum arg. ipse ibidem Aug. respondet,
dicens quod Minus ille dicebat, scilicet ca-
re vendere, & vili emere, re vera vitium es-
se naturæ, ac laram viam per quā (vt Chri-
stus testatur) multitudo vulgi incedit. Con-
tra quod tamen potest quicquæ ad ipsi iu-
sticiam qua illi restat. Et subdit cuiusdam
exemplum, qui venditori petenti modicū
pretium pro libro, iustum soluit. Ad tertium
autem supra responsum est.

ARTICVLVS II.

*Vtrum vitium rei vendita sit venditionem
aut illicitam. vt necessarium sem-
per sit illud detegere.*

Postquam de substantia venditionis
vitium est, quæ in iusto consistit pre-
tio, subsequitur, vt eius conditiones
exploremus. Secundum autem ac tertium
articulum S. Thom. q. 77. nisi qui oculare
perpexerit, vix differre videat. Querit n.

in secundo, vtrum venditio reddatur iusti-
ta propter defectum rei vendita. Cuius
questioni postquam affirmatiue respondit, ad-
dit q. si quis in venditione scienter fraudem
fecerit, venditionem reddit illicitam, & co-
stinuere tenetur. In tertio vbi hominum
licitari pergit, vtrum venditor teneatur vi-
tium rei vendita dicere, quod videtur po-
tèst affirmando definisse in secundo. Atte-
ro discrimen est huiusmodi, quod vendite-
rem vitiosam aut contingit eodem pretio,
ac si integra esset & solida & in hoc sentia
procedit articulus secundus. Aut contingit
pretio duntaxat, quod cum vitio valet. Et
de hoc adhibetur articulus tertius, videli-
cet vtrum postquam res non maioris vendi-
ditur, quam iuste valet, licet venditori vi-
tium subijcere. At vero adeo sunt quæ
culæ germanitate connexæ, vt fortasse eod-
dem simul articulo commodius dilucidan-
tur. Queritur ergo vtrum merces vitium,
sic venditionem reddat illicitam, vt neces-
sarium sit illud semper detegere? Et argui-
tur a parte negatiua. Tria sunt, in quibus
accidit merces deficere, scilicet substantia,
quantitas, & qualitas. Defectus autem
substantiæ, qui omnium est nocentissi-
mus, non est cur semper contractum vit-
tiet, puta si quis vendat argentum, aut ru-
rum alchimicum pro vero. Nam, vt sciatur
illius artis magistri, ad eosdem fere huma-
nos vsus conferri, puta ad vasa calanda, ca-
dendaque numismata, ergo multo minus
ab alio defectus qualitatæ & quantitatis
reddetur venditio illicita.

Secundo vbi emptor emere non cogi-
tur suo subest iudicio cognitio rei, ac po-
tèst illi inpuranda est deceptio, ergo ven-
ditor dummodo non mentiar, docere
non tenetur emptorem. Alio qui illo
titia genere notaretur, quod retulit in ef-
ficijs Tullius, vbi ait. *Quid tam absurdum,
quam si domini iustitia prece prædicat
ret. Domum pestilentem vendo? Accedit
huc tertio, q. causa quæ vigere posse vitio
detegere non est alia quam vt pretium sit
minus, haud tamè tenetur venditor causam
semper propalare, quibus res minoris vali-
mateur, nam mercatur præcibus ac
quarum copia superueniunt, est, licet
tèst tacitas suas præuendere pretio con-
tra, ergo illa de causa non tenetur retellere
alia vitia. In contrarium est An. bro lib. de
officijs, vbi ait, Regula iustitiæ manifestat
est*

ratio est, quia venditor eatenus tenetur emptori admonere, quatenus nullius sit ei occasio vel damni, vel periculi sed tunc nullius est causa ergo potest rei suae consulere, reticendo vitium. Nam si emptor sciret, forte eam iusto etiam pretio retineret emere. Sexta conclusio. Quia vitium est manifestum, puta equus vniculus est, vel a parte claudus, vel perforata domus nulla est necessitas euidentiis illud euulgandi, quia nisi cecus emptor sit, ipse potest videre. Quare si emit, presumitur sciens emere. Itaque ut summam dicamus, si vitium est notum, nulla est necessitas euulgandi, si vero occultum & periculosum, quantum pretium extenuet, illicita est venditio, nisi emptorem admonere. Sed si non est periculosum, & pretium ad vitij qualitate admetiaris, non tenetur reuelare. Atque plures vendere iniquitas est propter damnum datum. Circa haec autem conclusionum singulas minutiora dubiola emergunt. In primis Contrad. q. 50 non plene approbat conclusiones has S. Tho. etsi fateatur eadem esse Gesonius ut re vera sunt, in suis Regulis moralibus. Ait. n. hoc agere moderamine, quod ceu regula constituit. Si dum vitium est occultum, venditor probabili coniectura scit emptorem, etiam si vitium deprehenderet, nihilo fecius rem empturum, tunc licite venditor tacito vitio aequo pretio vendit, si autem conijceret, quod non esset empturus, iniuste occultit vitium. Et eadem est opinio Pan. in c. iniustum, de re permut. quem ut Syluest. sequi, verb. emptio. §. 2. c. Et ratio istorum est, quod dum alter non esset empturus, inuoluntarius contrahit, ac perinde iniuriam patitur. Quin vero eadem ratione addunt, quod etiam dum defectus est manifestus, si emptor non animaduertit, tenetur eum venditor admonere. Atque hanc sententiam sequuntur ferme iuniores. Sed tamen regula haec istorum quamuis sit ipsi constitutissima, non tamen habet in ratione fundamentum. Nam etiam si venditor sciret alterum empturum, fortasse ille nolet tantum emere, quantum res valet, atque adeo etiam dum scitur, est nihilominus ratione pretij inuoluntarius, & iniustus. Et tamen ipsi fatentur, quod potest tunc nihilominus vendere pretio iusto tacendo vitium, ne alter pretium imminuat. Idque ratione fatari videntur, nam venditor non tenetur dare occasione deturandi suum iustum pretium. Quod si in tali casu ei licet vitium celare profecto pariter id licet, etiam si sciret quod alter non esset empturus. quia vitium iure suo. Negamus igitur vitium esse rei consequentiam, quod si emptori ignorantia in causa est, ut inuoluntarius emat, venditor tamen illi iniustus. Et enim nemo dum vitium iure suo, dat alteri causam damni. Quocirca ut Diogenes apud Ciceronem lib. 3. Officiorum. bat, aliud est celare, aliud tacere. Celare, id est quod pandere tenetur, non prodire, tacere dum loqui iure non cogitur. Quemadmodum ergo & si quis tertius sciens vitium non admoneret emptorem, non laboraret in culpam, maxime si sciret nec damnum illi nec periculum creati, ita neque emptor est in culpa, quia suum fecerat. Et licet tamen nos fatemur, quod si nocet venditor illam rem fore profusum in iure emptori, non potest vitium tacere. Ut si ego equum subitum cum vendo nobile iuueni, cui in more est equae curiositate, quamuis vendam iusto pretio, iniuste tamen ago. At si vendo seni medicum qui optat equum leniter gradientem profecto nullam ei irrogo iniuriam. Et ideo possumus tres condiciones, scilicet caueatur periculum, & damnum & res sit emptori vitiosa. Adde quod si creditur emptori alteri potest venditum ire, & quia vitium ignorat tantum potestur, quantum absque vitio veniret, tenetur tunc prior vendens emptori admonitionem faceret, ne alterum fallat. Atque hoc modo concordia conciliari potest inter Diogenem & Antipatrum, de quibus illic meminit Cicerone. Ille. n. venditor em minime stringebat vitium mercis detegere, hic vero contra putabat. Quidnam sit de iure ciuili in foro exteriori, ad Iuriconsultos remittimus, quorum interest scire quoniam est venditori merces, & pecunia emptori propter contractus vitium redhibenda. Sed in iure nature conclusio S. Th. est verissima. At tunc potissimum quoniam vitium est manifestum, quis dubitat, si emptor non aduertit, quin ipse reputandus sit sui erroris causa? Sed tamen scrutatores isti S. Thom. aliquid obijcere potuissent argumentum, quo mordacior rem iniice tene serupulum. Et enim si haec eius sententia vera est, non solum in rei qualitate, verum & in quantitate mensura, & in substantia ipsa, id pariter esset licitum. Proferamus quippe mercatorem, in exemplum, qui habet grana, vel vini genera, re vera plures valentia, quam potest publico foro vendere.

Probō.
Sexta
conclu.

Cōrad⁹
nō vsq;
quaque
probat
conclu-
siones
premis-
sas.

Panor.
Syluest.

Rō Cō
rad. &
liarum.

vendere, & adde exemplum de rebus illis, quæ vel numero vel pondere vaneunt, sequeretur, quod posset ille si iustus modus, verbi gratiam, valet duos aureos, sed nemo est qui det, & demus iniuriam illi fieri vel propter monopolium emptorum, vel quia iniustus gubernator vrbis hoc eum grauiamine premit. Posset inquam tunc ille vendere minoris, sed tamen curtando mensuram, ita ut quam ille quantitatem tradit, iustissime valet illud, quod recipit pretium. Quia vero in substantia ipsa sicut liceret. Est qui uenale habet vinum optimum, cuius amphora iustissime valet decem, sed tamen si populus credere non esse Rhenense, non tantum daret pretium, sequeretur eadem consequentia posse illum, etsi non sit illius vineti, tacendo vendere decem. Adde, quod eadem ratione & aqua posset vinum diluere. Vt si nimia esset vini caritas, ita ut vna staret duobus aureis, quam ob causam nemo emeret, cur non posset caupo aqua illud miscere vendendo vnam viginti argenteis, quæ re vera cum illa aqua tantum valet? Et tamen illic est error in substantia, ut ait S. Th. secundum illud Isa. 1. Vinum tuum mistum est aqua. Profecto conclusiones horum argumentorum magna consequentia enegia colliguntur ex dictis S. Tho. nam quantum ad moralem usum, idem est tace re vitium in rei qualitate, atque in quantitate, & substantia, presertim quando substantia non est adeo diuersa, quin eodem modo seruiat. Veluti si tu cogitas meum sericum esse Granatense, & pannum Segobiensem, quod tamen non est nisi minoris notæ, sed tamen ego vendo quanti valet, & est ubi vile pro ratione pretij. Ne ergo nihil ad hæc respondeamus. Primum omnium argumenti hæc non militat ubi pretium est legitimum, puta lege positum, quia tunc nulla esse potest vel arbitratio contraria. Sed si militat, est, ubi pretium non consistit in indivisibili. Secundo nolumus cautionibus arque tabernariis, seu alius generis coemptoribus ansam porrigere innectendi fraudes? sunt enim iniquissimi suorum iudices, magni sane suas merces pendentes. Et ideo subijcio tertio quod rei publicæ magistratus non debet ad hæc argumentorum pondera attendere, sed lege in eos agere, qui vel in mensura vel in substantia publicam fidem violant. Nihilominus in foro conscientiarum, soli stando

iuri naturæ qui vir esset alias syncerus & candidus, concurrentibus illis tribus conditionibus, videlicet, quod periculum & damnum evitaretur, & emptori esset merx secundum rationem pretij utilis, non esset cur condemnaretur de istis memoratis occultationibus. Leges namque naturales de æquitate mensuræ & de rei substantia intelliguntur, vel quando plurius iusto venditur res aut quando res non sunt ad eandem usum accommodæ. Hoc autem per se conuictum est, quod mentiendo non licet vitium contigere. Quapropter si emptor interrogat rei qualitatem, tenetur venditor veritatem aperire, si autem non licet vitium neque damnus accipit sibi imputet, quauis forsitan venditoris mendacium in talibus casibus, si aliqui prædicto modo seruetur iustitia, non est perniciosum. Secus autem, si talis rei qualitate nequaquam emptor indigeret. Vt si fortasse ad aliquam medicinam indigeret fortissimo vino, & vendere tur ei lymphatum. Et ideo inter pharmacopolas nefandum esset tale rerum cambiū. His autem expeditis, restat nihilo minor dubitatio circa tertiam conclusionem, quæ dicta est, simili iustitiæ ratione complicari emptorem, qui spari iure venditoris admodum tenetur, si minoris rem vendat, quæ valet. Cuius exemplum 15. de Ciuit. refert Aug. Apparent namque in contrarium ratio. Haud enim videtur emptor tam stricte ratione contractus ligari ut venditorem doceat, quam vice versa obligatur emptori docere venditor. Etenim qui suas exponit merces inuitando emptores occasiones eis offert erroris, nisi illos commonefaciat emptor vero nullam venditori occasione porrigit. Exemplis hoc patet. Vendit quis pretiosum lapillum, quæ putat esse vel vitrum, vel quidpiam minoris pretij, quam gemma. Incidit autem in lapidarium rei illius gnarum, qui scognoscit gemmule pretij, nunquid non ille poterit tacitus tamen emere, quantum alter petit licet sit longe iusto minus? Idem est si aurifico species offeras & corpus, quod nescis esse purissimum aurum, ille tamen non vit. Procedimus namque de venditoribus, qui hæc non proferunt interrogantes, ut doceantur rei valorem. Alioqui non ambigitur quin emptores teneantur eos docere, sed loquimur de illis, qui nullatenus suspicantur quid in re delitescat, quia forsitan neque illis plurius fiat res. Et adhibetur al-

Solutio facti argumēti.

Dubitō

Augu. Prima ratio dubitandi.

Secundatio

Soro, de Iust. & iure. Oo tera

tera ratio, quæ id pressus persuadet. Si quis vel arte vel alia via nouit in prædio tuo abditam esse auti fodinam, vel aliam venam, seu lapidis, seu alius pretiosi lapidis, potest ad te prædium emptum accedere, tacitoque misterio, emere. Sic enim sæpe vtu venire solet. Quin vero Christus Redemptor noster, vt lib. 1. q. 3. dicebamus, idem velut licitum ac legale videtur recensere. Matt. 13. vbi ait, Simile est regnum eorum thesauri abscondito in agro, &c. id est, dominum agri secretum celat quoufque diuenditis vniuersis quæ possidet, illum emat, vt sibi totus thesaurus competat, veluti loco citato copiose disseruimus. Igitur nequaquam emptor iure cogitur valorem rei venditori detegere. Ad hæc autem ipsa nihilominus respondetur, diuersam esse rationem agri atq; aliarum reru. Nam agri pretium de sola expenditur superficie quippe cuius natura est fructus, ferre. Ob idque qui agrum coemit, non maiori vinculo tenetur detegere id, quod in visceribus reconditum est, quam si alius quispiam esset qui non cogitaret illum emere. Alie vero res perpenduntur secundum id quod sunt, & ideo dum quis tibi vnu pro alio, vendit, in primis si te interrogat, tenentis veritates aperire. Sed præterea etiã non rogatus, si illa es persona quæ nolle emere, obligaris nihilominus charitatis vinculo fratrem admonere in re tanti momenti, postquam nihil tibi admonitio constat. Imò si grauem merces iacturam proximo, peccatum mortale esset non eum docere secundum charitatis regulas, quas lib. proximo, q. de testibus, explicuimus. At vero quando emere constituis, accedit, in super & iustitiæ lex. Nam cum ille rei nescius, minoris tibi iusto rem suam vendit in voluntarius illo pretio distrahit, & ideo tenentis sub culpæ restitutionisque reatu veritatis illum admonere. Tamen si in eadem specie grauius esset in venditore delictum quia cum rem, offert astutius prohibetur decipere.

Ad primū arg. Restat ergo ex conclusionibus argumentorum in contrarium responsa colligere. Primi ergo solutio est peculiaris de auro & auri halco, quod nunquam hoc ad puritatem pretiositatemque illius pertinere potest, neque ad dignitatem & omnes vsus, præcipue quod naturam auri quæ corpus salubritati confert, nulla ars præstari

potest, & ideo citata lex. In venditionibus, illud pro vero distrahatur. An vero per Alchimiam exprimi possit verum aurum, sub iudice S. Tho. relinquit. Et ideo subdit, quod si id forte fortuna contingeret, non esset illicitum pro vero vendetur intelligas amen relectis effectibus, quos artificiosum præstare non potest. Nihil enim veritas, secundum August. 3. de Trinita. quin arte demonum ventium naturalibus causis veri naturæ effectus ingenerentur. Ad secundum vero respondetur, quod etiam si emptor vitiosus emat, incumbit nihilominus venditori rem eatenus petefacere, quatenus neque damni sit causa neque periculi. Non quidem per præconem, quod Cicero irridet, sed tamen priuatum inter se & emptorem. Alioqui non satis ei permittit iudicium rei, quam nisi per suam relationem cognoscere nequit. Secus dum vitia sunt manifesta. Ad tertium denique respondetur, non eandem extrare rationem de rerum vitio, & de super vitio mercibus. Rei enim ualor æstimatur secundum id quod in præfenti est, & ideo per vitium rei decreuit. Qua utique ratione detegendum est. Merces vero post uenturæ nihilo reddunt uiliorem ætimatione rei præfentis. Et ideo uenditor non tenetur reuelare quod in futurum expectetur. Historia est Thaletis Milesii, quam primo Poli. ca. 7. Arist. enarrat. Philosophus enim ille, cum ei ceu opprobrium obijceretur philosophiam pauperes suos alumnos effecere, & ipse per Astrologiam oliuarum ubertatem prospexisse, collecta exigua pecuniâ credito emit in hyeme sub confuso quantum quisque collecturus esset olei, arraq; dedit, postea uero, tum ingentissima copia proueniente, tum quod solus ipse esset uenditor amplissimam confecit pecuniam. Nimirum ostendens facile esse diuitias despectui habere. Simile legitur de Ioseph Genes. 41. qui diuitius edoctus futuræ ubertatis annorum septem, quos subsequutura erat ahorum dititas, nisi prius emendo, & post care uendendo Pharaonem ditauit. Exemplum est præterea Ciceronis lib. 3. de Officiis, de Alexandrino mercatore, utrum cum Rhodum annonæ caritate laborante frumenti numeru aduexisset, scies se alios mercatores secuturos, tenetur ciues præconem,

an vero tacitus posset pretium tunc currenti diuendere? Antipater enim aiebat, Diogenes vero negabat. Cuius nos imprensenta sententiam cum S. Thom. implectimur, sic tamen attemperatam, quod cum maioris esset virtutis, si quidpiam pretij venditor ille subtrahere, De quo art. S. Thom. q. 77. post illa, qua quaestione proxima de negatione disseruimus, nihil nobis dicendum superest.

QVÆSTIO IIII.

DE EMPTIONE CREDITO pretio.

ARTICVLVS I.

Vtrum liceat rem carius vendere expectata quam numerata pecunia.

POST generale emptionis ac venditionis leges, quaeritur in particulari, vtrum ratione crediti pretij liceat rem carius vendere. Et arguitur a parte affirmatiua. Pretium iustum rei secundum prudentium iudicium debet aestimari, & secundum commune forum duodecim autem nummabentes, scilicet in futuro soluendi, non plus valent quam decem praesentes, ergo res quae vendi potest praesentis pecunia decem, iuste potest crediti vendi duodecim. Secundo venditor potest se indemnem seruare, quapropter D. Tho. 2. 2. q. 77. art. 1. asseruit non est veritus, posse venditorem pretio damnnum adhibere quod patitur. Porro vero ex dilata pretij solutione venditor multa subit incommoda, vtpote lucri cessantis, secundo periculum ipsius capitalis, quod sibi forte nunquam soluetur, & tertio periculum dispendiorum atq. expensarum, quas fortasse antequam pretium recuperet, facturus est, illi autem periculorum metus pretio sunt aestimabiles, ergo potest horum gratia auctiori pretio vendere. Pariter passu contrarium currit argumentum de emptore, qui ratione anticipatae solutionis videtur iure posse minori pretio emere. Nam anticipata solutio plus aestimatur, quam eadem prolata, & similia pericula subit emptor antequam mercium co-

pos fiat. Tertio denique arguitur. Sunt aliqua merces reipublicae necessariae, quae nisi expectato pretio distrahi nequeunt, quod ex mercibus ipsis conficiendum est, ergo iustum ipsarum pretium est, non illud quod in praesenti, verum illud quod in futuro soluendum est. Suntque aliae econuerso, quae venundari nequeunt nisi anticipata solutione, ergo iustum pretium erit non illud, quod cum merces traduntur, valent, sed quod anticipato tempore soluitur. Exemplum prioris membri patet in maritimis mercibus, quae nisi in magna copia aduehi non possunt. Enimvero cum totum nauis onus, si illa, quae vltimum contingunt, spectes, vendi simul nequeat praesenti pecunia, sed expectandum sit tempus quo emptores eadem valeant merces minutius distrahere, iustum pretium erit quod in futurum promittitur, quamuis manus illo sit quod statim numeretur. Exemplum secundi membri profertur in lanarum mercatu. Nam cum, vt plurimum accidit, pastores nequeant pastum gregum redimere nisi lanarum pretium sibi anticipetur, apparet illud esse iustum quod anticipatur, licet minus sit quam quod dum traduntur, valent. In contrarium est, quod pretium, vt q. 2. dicebamus, & habetur lin. 4. ad legem Falcidiam. res secundum rei veritatem, hoc est secundum praesens pretium aestimanda sunt verba sunt legis. Et idem colligitur ex subsequenti lege, Pretia.

Solutio quaestionis praesentis patula est, quippe quae ex superioribus liquido colligitur. Respondetur inquam vna negativa conclusione. Nullatenus ratione crediti prorogatiue pretij licet rem carius vendere quam in praesenti valet, carius, scilicet vltra latitudinem iusti pretij. Nam in fra illam iam supra dictum est id licite augeri posse Conclusionem primo probat argumentum proxime insinuatam, quia neque rem plus vendere licet quam valet, neque plus valet, quam est pretium in praesenti currentis. Et ratio naturalis est quod pretium cuiusque rei, eius existentiam commutatur vt tati aestimetur, quanti est quando existit, nam tunc est hoibus vsui. Secundo id patet per regulam quaestione prima constitutam, nempe quod ad perpendendum contractum an sit vsurarius, explorandum est an mutui quidpiam implicet, cuius ratione pretium recipiatur. Hoc enim

Conclō negatiua.

Prima rō pro conclu.

